

## Ett samlat grepp om stadgarna

**Behovet av ändringar har vuxit fram över tid. Nu föreslår styrelsen några justeringar inför årsstämman.**

Under lång tid har det samlats tankar, synpunkter och behov av justeringar i Svenska Fotografers Förbunds stadgar. Vissa har handlat om förtydliganden, andra om att möta nya förutsättningar – inte minst i en snabbt föränderlig omvärld. Nu har styrelsen gjort en samlad genomgång av stadgarna i sin helhet och lagt fram ett förslag till ändringar.

Här går vi igenom bakgrunden och syftet till de föreslagna justeringarna.

### 1. Avtalslicens

Som den största organisationen för fotografer i Sverige är det SFF som utlöser avtalslicens både för medlemmar och icke-medlemmar. SFF tecknar kollektiva avtal på områden som ligger utanför den enskilde fotografens kontroll – som biblioteksersättning, utställningsersättning, avtal om kopiering i skolor och vidare-sändning i TV. Men hur fungerar det?

Avtalslicens i Sverige regleras i lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk och gör det möjligt att klarera en bred användning av upphovsrättsligt skyddat material som omfattar alla upphovspersoner på ett eller flera områden. Möjligheten att utfärda avtalslicenser finns endast i de fall där lagstiftaren ansett att det är särskilt svårt eller omöjligt att individuellt klarera alla rättigheter.

Så här fungerar avtalslicens:

- En användare såsom ett företag, en utbildningsinstitution eller en myndighet sluter ett avtal med en representativ rättighetsorganisation.
- Organisationen förhandlar och sätter villkoren för användning av verk inom sitt område.
- Även upphovspersoner som inte är medlemmar omfattas av avtalet, under förutsättning att organisationen är tillräckligt representativ.
- Rättighetshavare som inte är medlemmar i den avtalslutande organisationen har rätt till ersättning och möjlighet att säga nej till att ingå i licensen.

Avtalslicens är effektivt och rättssäkert:

- Förenklar hanteringen av rättigheter för användare av stora mängder upphovsrättsligt skyddat material.
- Gör kultur, kulturarv och kunskap tillgängligt för användaren utifrån en laglig grund.
- Rättighetshavare, även de som inte är medlemmar i avtalsorganisationen, får betalt.

Bonus Copyright Access erbjuder licenser för kopiering av alla typer av skyddade verk inom undervisningsområdet och för kopiering av interninformation på företag, organisationer och myndigheter. De företräder då oss och sina övriga 13 medlemsorganisationer som utlöser avtalslicens genom sin representativitet

på olika områden inom bild, text och not. Vår förvaltningsorganisation Bildupphovsrätt har sedan fått i uppdrag att fördela ersättningen för de intäkter som har inkasserats av Bonus Copyright Access på bildområdet. Det sker genom individuell reprografiersättning, IR, som betalas ut för bilder som har återgivits i böcker och tidningar och som därför kan ha kopierats.

På liknande sätt sker det med vidareändring i TV genom att Copyswede erbjuder avtalslicenser till företag som SVT och UR och inkasserar ersättningar för användningen av bland annat fotografi, som Bildupphovsrätt fördelar.

Den befintliga skrivningen om avtalslicens i stadgarna 1 § Ändamål lyder:

-att själv eller genom annan som förbundet sätter i sitt ställe företrädare medlemmarna dels i avtal som grundar sig på bestämmelser om avtalslicens i upphovsrättslagen, dels i andra avtal om upphovsrättsliga nyttjanden och ekonomiska frågor som rör ett flertal medlemmar samt bevaka, inkassera och fördela ersättning som utgår med stöd av dessa avtal,

Denna formulering har setts över ett flertal gånger och behov av förtydligande har diskuterats. Den är inte felaktig men "dels-satserna" lämnar ett litet utrymme för tolkning vilket såklart ska undvikas – stadgar ska vara knivskarpt formulerade.

För tydlighet har flertalet medlemsorganisationer inom Bonus valt att i sina stadgar använda en gemensamt genomarbetad formulering som lyder:

Förbundet ska bevaka medlemmarnas upphovsrättsliga intressen i Sverige och utomlands och har härvid rätt att ingå icke-exklusiva avtal om exemplarframställning och tillgängliggörande till allmänheten av medlemmarnas offentliggjorda verk och av närstående rättigheter skyddade alster, samt inkassera ersättningar för sådan användning. Förbundet kan överlåta förvaltningen av rättigheter enligt ovan samt inkassering av ersättning samt förvaltningen av sådana ersättningar till Förbundets helägda aktiebolag, sådan kollektiv eller oberoende förvaltningsorganisation som definieras i Lag om kollektiv förvaltning av upphovsrätt (2016:977), eller annan motsvarande organisation.

Denna formulering föreslår styrelsen nu förs in i Förbundets stadgar och ersätter då den tidigare. I sak ändras inget utan vi säkerställer enbart tydlighet.

## 2. Opt out

AI-utvecklingen har accelererat kraftigt under de senaste åren, med kommersiella bildgeneratorer och modeller som blivit fritt tillgängliga för en bred allmänhet. Detta har skapat nya affärsmodeller, men också medfört intrång i immateriella rättigheter.

Inom EU är det viktigt att upphovspersoner som inte vill att de egna verken ska användas i analyser av text och data i digital form i syfte att generera information (text-och datautvinning) exempelvis för just AI-inlärning, förbehåller sig den rätten. Det kallas ofta för att upphovspersonen gör en "opt-out" från sådan användning av sina verk. Vi har tidigare skrivit om detta, bland annat här och här

Det är ännu osäkert hurvida inskränkningen för text- och datautvinning, TDU, i 15a och 15b §§ lagen om upphovsrätt för litterära och konstnärliga verk är tillämpliga när stora mängder upphovsrättsligt skyddat material, såsom fotografier och tillhörande metadata, används för att träna och utveckla AI-modeller. Men den gemensamma uppfattningen hos rättighetshavarkollektivet internationellt är att TDU-inskränkningarna inte är tillämpliga på sådan användning. Det kan dock konstateras att det ändå finns ett uppenbart behov av att utreda hur en

effektiv opt-out kan utformas för bilder och verk. Därför vill vi reservera rättigheterna för TDU för den medlemskår som vi företräder. Men eftersom det är svårt för varje enskild upphovsperson att nå ut med sina förbehåll, föreslår styrelsen ett tillägg i stadgarna 1 § Ändamål som lyder:

Förbundet har även rätt att på lämpligt sätt ange förbehåll mot exemplarframställning eller annat upphovsrättsligt nyttjande för text- och datautvinningsändamål, å sina medlemmars vägnar.

Det finns ännu inte några licenser av kollektiva förvaltningsorganisationer på bildområdet för AI-träning eller annat förfogande av upphovsrättsligt skyddade verk/bilder på AI-området. Men inom Bonus arbetar vi med att ta fram en kompletterande licens till befintliga licenser som omfattar viss användning av AI-verktyg. Även inom Bildupphovsrätt har ett liknande arbete nyligen påbörjats.

### **3. Förtydliganden och korrigeringar**

Vid sidan av de två ovan nämnda förändringarna har vi gjort en översyn av stadgarna för att göra mindre korrektur och språkliga förtydligandet, men också stärka god sed inom föreningen. Styrelsen föreslår därmed nedan ändringar:

3 § Förbundsorgan: 1. Revisorer och valberedning är två centrala organ inom förbundet och bör nämnas i denna paragraf, vid sidan av stämma och styrelse. Förändringen görs också i ordet valberedning istället för valnämnd, då denna benämning är praxis inom förbundets verksamhet och följer i samtliga övriga styrdokument. 2. Nästan ordagrann lydelse kring sektion finns i denna paragraf som i 14 § Sektion och därav flyttas skrivningen om antalet medlemmar till 14 § Sektion. Inga övriga ändringar föreslås.

4 § Medlemskap och inträde: 1. Fotografisk bild ändras till fotografi då just fotografisk bild har en annan, mer begränsad innebörd i upphovsrättslagen, 2. Utbildningsanstalt ändras till det mer tidsenliga ordet skola. 2. Formuleringen solidariskt verka för organisationens mål och regler samt respektera att ingångna avtal och rekommenderade villkor tillämpas ändras till den tydligare formuleringen följa förbundets stadgar och beslut samt respektera förbundets ingångna avtal och rekommenderade villkor.

5 § Utträde och uteslutning: Här föreslås ett tillägg gällande uteslutning för att stärka god sed: Innan beslut fattas ska medlemmen ges möjlighet att yttra sig.

7 § Förbundsstämma: 1. Då det visat sig att skrivningen på begäran av förbundets revisorer kunde lämna ett tolkningsutrymme gällande revisorer i plural utreddes skrivningen av jurist med expertis på föreningsrätt, som ansåg att det inte kan vara annan än förtroendevald revisor och extern revisor som avses. Därmed föreslås att detta formuleras just så, på gemensam begäran av förbundets förtroendevalda revisor och externa revisor. 2. Intern revisor har lyft tillägg om möjlighet till digital stämma vilket blivit allt vanligare att föreningar infört i sina stadgar efter pandemin.

9 § Rösträtt och beslut vid förbundsstämma: 1. Formuleringen bedriver agenturverksamhet ändras till den tydligare formuleringen förvaltar upphovsrätt för flertalet fotografer för att visa på att det är den potentiella konflikten mellan enkilda medlemmar och agentur som ska säkerställas, 2. För att tydliggöra praxis föreslås ett tillägg: Stämman är beslutsför med de närvarande medlemmarna.

10 § Ärenden, motioner m.m.: Här korrigeras ett skrivfel, det har stått Förslag till kandidat till förbundsstyrelse och revisor ska inkomma till valnämnden skriftligen senast en två månader före dagen för förbundsstämman. Det är två månader

som gäller vilket två också anges i styrdokumentet Valberedningens instruktion.

12 § Förbundsstyrelse: 1. Ordet frågor ändras till mer språkligt korrekta ordet verksamhet i skrivningen om styrelsens uppgift, 2. Då praxis följer hur det är formulerat i styrdokumentet Styrelsens arbetsordning att "Arbetsutskottet (AU) är inte reglerat i stadgarna men utgör en effektiv arbetsform för styrelsearbetet" föreslås att följande skrivning stryks: Styrelsen kan utse ett arbetsutskott bestående av ordförande, vice ordförande och en ledamot eller suppleant med uppgift att bereda styrelsens ärenden.

13§ Valberedningen: Valberedningen är ett av förbundets mest centrala organ men nämnd bara i 11 § Ärenden vid förbundsstämma. Därför föreslås en ny paragraf som anger: Ledamöter i valberedningen väljs på förbundsstämman, med en mandatperiod fram till nästkommande förbundsstämma. Valberedningen utgörs av tre ledamöter varav en sammankallande. Informationen om antalet ledamöter flyttas därmed från 11 § Ärenden vid förbundsstämma till 13§ Valberedningen.

14 § Sektion: se 3 § Förbundsorgan ovan.

Att ändra stadgar är en omfattande process som kräver beslut på två förbundsstämmor. Det är med andra ord inget som görs för mindre justeringar. Därför har styrelsen valt att samla flera olika ändringar i ett och samma förslag.

Tanken är att de förändringar som diskuteras och förankras på det fysiska årsmötet den 8 maj senare ska fastställas vid en extrastämma, där fokus enbart ligger på att fatta beslut om de stadgeändringar som medlemmarna enats om.